

ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ସହାୟକ ପୁସ୍ତିକା

ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଏବଂ ମିଶନ ଶକ୍ତି ବିଭାଗ
ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ

ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ସହାୟକ ପୁସ୍ତକା

ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଏବଂ ମିଶନ ଶକ୍ତି ବିଭାଗ
ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

୨୦୧୬ - ୧୭

ପ୍ରକାଶକ

ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଏବଂ ମିଶନ ଶକ୍ତି ବିଭାଗ
ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ସମ୍ପାଦନା

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ର, ଓଡ଼ିଶା

ଉପଦେଷ୍ଟା

ବିଶାଳ କୁମାର ଦେବ, ଶାସନ ସଚିବ
ଡି. ପ୍ରଶାନ୍ତ କୁମାର ରେଡ୍ଡି, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ସମାଜ ମଙ୍ଗଳ
ସୁଧାଂଶୁ ଶେଖର ନାୟକ, ଉପ ଶାସନ ସଚିବ

ସୂଚୀପତ୍ର

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
କ - ଜୀବନଚକ୍ର ମାନେ କ'ଣ	୭
ଖ - ଜୀବନ ଚକ୍ରର ବିଭକ୍ତିକରଣ	୭
ଗ - ଭୃଣ ଓ ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା	୧୦
ପଠନ ପତ୍ର - ୧ (ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ)	୧୧
ପଠନ ପତ୍ର - ୨ (କନ୍ୟା ଶିଶୁର ଅଧିକାର)	୧୩
ଘ - କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା	୧୫
ପଠନ ପତ୍ର - ୩ (ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା)	୧୬
ପଠନ ପତ୍ର - ୪ (ବାଳିକା ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ)	୧୭
ଙ - ଗର୍ଭ ଓ ପ୍ରଜନନ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା	୨୨
ପଠନ ପତ୍ର - ୫ (ଗର୍ଭବତୀ / ପ୍ରସୂତୀ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ)	୨୩
ଚ - ପ୍ରାସ୍ତ ବୟସ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା	୨୪
ଛ - ବୃଦ୍ଧା ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା	୨୪
ଜ - ବିଜୁ କନ୍ୟା ରତ୍ନ ଯୋଜନା	୨୫
ପଠନ ପତ୍ର - ୬ (ବିଜୁ କନ୍ୟା ରତ୍ନ ଯୋଜନା- ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଦାୟିତ୍ଵ ଓ ଭୂମିକା)	୨୬

ଉପକ୍ରମ

ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସଶକ୍ତିକରଣ କରିବା ଦିଗରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ତିନିଗୋଟି ଜିଲ୍ଲା ଯଥା - ଅନୁଗୁଳ, ଡେଙ୍କାନାଳ ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ବାଳିକାମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ପୁଷ୍ଟି ଓ ନିରାପତ୍ତା ସଂପର୍କରେ ସଚେତନତା ଲକ୍ଷ୍ୟ ନେଇ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି ବିଜୁ କନ୍ୟା ରତ୍ନ ଯୋଜନା । ଏହି ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ବାଳିକା, ମହିଳା, ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀର ସଦସ୍ୟା, ଆଗଧାଡ଼ିର କର୍ମକର୍ତ୍ତା, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ, ଅଧାରୁ ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଥିବା ବାଳିକା, ପଞ୍ଚାୟତରାଜରେ ନିର୍ବାଚିତ ମହିଳା ସଦସ୍ୟା ଇତ୍ୟାଦି ମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଓ ତାଲିମ ଦିଆଯିବ । ଏହି ପ୍ରଶିକ୍ଷଣଟି ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ, ବ୍ଲକସ୍ତରୀୟ, ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରୀୟ ବା ଗ୍ରାମ ସ୍ତରୀୟ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

ଏହି ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପୁସ୍ତିକାଟିକୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେବା ସମୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ । ଏକ ଦିନିଆ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ଏହି ପୁସ୍ତିକାରେ ବିସ୍ତୃତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ, ପଠନ ପତ୍ର ଓ ପୋଷ୍ଟର ଅଛି । ତାଲିମ ଦାତା/ଦାତ୍ରୀ ମାନେ ଏହି ପୁସ୍ତିକା ସାହାଯ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶଗ୍ରହଣକାରୀ ମାନଙ୍କର ଏକ ଦିବସୀୟ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କରିପାରିବେ ।

କ.	ଜୀବନ ଚକ୍ର ମାନେ କ'ଣ	୩୦ ମିନିଟ୍
ଖ.	ଜୀବନ ଚକ୍ରର ବିଭକ୍ତି କରଣ	୩୦ ମିନିଟ୍
ଗ.	ଭୃଣ ଓ ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପଠନପତ୍ର-୧, ପଠନପତ୍ର-୨	୧ ଘଣ୍ଟା
ଘ.	କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପଠନପତ୍ର-୩, ପଠନପତ୍ର-୪	୧ ଘଣ୍ଟା
ଙ.	ଗର୍ଭ ଓ ପ୍ରଜନନ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପଠନପତ୍ର-୫	୩୦ ମିନିଟ୍
ଚ.	ପ୍ରାସ୍ତ ବୟସ୍କ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା	୧୫ ମିନିଟ୍
ଛ.	ବୃଦ୍ଧା ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା	୧୫ ମିନିଟ୍
ଜ.	ବିଜୁ କନ୍ୟା ରତ୍ନ ଯୋଜନା ପଠନପତ୍ର-୬	୩୦ ମିନିଟ୍

ମୋଟ : ୪ ଘଣ୍ଟା ୩୦ ମିନିଟ୍

ବାଳିକା ଓ ମହିଳାଙ୍କର ଜୀବନ ଚକ୍ର

ତାଲିମଦାତ୍ରୀ/ଦାତା ସମସ୍ତ ଅଂଶଗ୍ରହଣକାରୀଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ କରି ଅଧିବେଶନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ସୂଚନା ଦେବେ ।

ଜନ୍ମରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହିଳାଟିଏ ବିଭିନ୍ନ ସୋପାନ ଦେଇ ଗତି କରିଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋପାନର ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ତାଲିମଦାତ୍ରୀ/ଦାତା ଏହି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋପାନରେ ଘଟୁଥିବା ଶାରୀରିକ ଓ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ କହିବେ । ହିଂସା ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଥାଏ : ଘରେ, ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ, ସମ୍ପର୍କୀୟ ମଧ୍ୟରେ, ନିଜ ସମାଜରେ, ରାଷ୍ଟ୍ରରେ, ସର୍ବସାଧାରଣରେ, କାମ କରୁଥିବା ଜାଗାରେ ଇତ୍ୟାଦି । ମହିଳାମାନଙ୍କ ଜୀବନ ଚକ୍ରରେ ହିଂସା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୂପରେ ଆସିଥାଏ । ଲିଙ୍ଗ ବିଭେଦତା ପୁଅ ଓ ଝିଅ ମଧ୍ୟରେ ପାତର ଅନ୍ତର, କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନ ମଜୁରୀ/ଦରମା ନପାଇବା ମଧ୍ୟ ହିଂସାର ରୂପ । ଜୀବନ ଚକ୍ରର ସମସ୍ୟା, ତାର ସମାଧାନ, ଆଇନ୍‌ଗତ ସୁବିଧା, ସରକାରୀ ଯୋଜନା ବିଷୟରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣକାରୀମାନେ ଜାଣିପାରିବେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମହିଳାମାନେ ତାଙ୍କର ନ୍ୟାୟ୍ୟ ଦାବାକୁ ଉପସ୍ଥାପନା କରିପାରିବେ ।

କ : ଜୀବନଚକ୍ର ମାନେ କ'ଣ ?

୩୦ ମିନିଟ୍

ତାଲିମଦାତ୍ରୀ/ ଦାତା ସମସ୍ତ ଅଂଶଗ୍ରହଣକାରୀଙ୍କୁ ଏକ ଚିତ୍ର (ପୋଷ୍ଟର-୧) ଦେଖାଇବେ ଯେଉଁଥିରେ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କର ଗର୍ଭାବସ୍ଥାରୁ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିତ୍ର ଥିବ ଏବଂ ସେ ଅବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବେ ।

ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉତ୍ତର ଗୁଡ଼ିକ ହେଲା -

• ଭୃଣାବସ୍ଥା ବା ଜନ୍ମିତ ଶିଶୁର ଅବସ୍ଥା	• ପ୍ରଜନନ ଅବସ୍ଥା
• ବାଲ୍ୟ ଅବସ୍ଥା	• ପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ ଅବସ୍ଥା
• କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥା	• ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା

ଖ : ଜୀବନଚକ୍ରର ବିଭକ୍ତିକରଣ

୩୦ ମିନିଟ୍

ତାଲିମଦାତ୍ରୀ/ଦାତା ମିଳିଥିବା ସବୁ ଉତ୍ତରକୁ ଏକାଠି କରିବେ ଏବଂ ବୟସ କ୍ରମରେ ଜୀବନ ଚକ୍ରକୁ ବିଭକ୍ତ କରିବେ ଯଥା -

• ଭୃଣାବସ୍ଥା ବା ଜନ୍ମିତ ଶିଶୁର ଅବସ୍ଥା	-	୦ ବର୍ଷ
• ବାଲ୍ୟ ଅବସ୍ଥା	-	୦ - ୬ ବର୍ଷ
• କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥା	-	୧୮ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
• ପ୍ରଜନନ ଅବସ୍ଥା	-	୧୯ - ୩୫ ବର୍ଷ
• ପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ ଅବସ୍ଥା	-	୩୬ - ୫୯ ବର୍ଷ
• ବୃଦ୍ଧା ଅବସ୍ଥା	-	୬୦ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ

ଜୀବନଚକ୍ର ଅନୁସାରେ ଶିଶୁ କନ୍ୟା ଓ ମହିଳାଟିଏ କି କି ପ୍ରକାରର ସମସ୍ୟା / ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛନ୍ତି ତା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।

ଅବସ୍ଥା	ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ହିଂସା / ସମସ୍ୟା
ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ	<ul style="list-style-type: none"> - ଲିଙ୍ଗ ଚିହ୍ନଟ କରି ଗର୍ଭନଷ୍ଟ କରିବା - ଝିଅର ଖାଦ୍ୟ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଯତ୍ନରେ ପ୍ରଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବା
ଜନ୍ମ ପରେ (ଶିଶୁ)	<ul style="list-style-type: none"> - ଝିଅକୁ ଅବହେଳା କରିବା - ନବଜାତ ଶିଶୁ କନ୍ୟାକୁ ବଧ କରିବା - ପୁଅ ଶିଶୁକୁ ପୋଷ୍ୟ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବା - କନ୍ୟା ଶିଶୁକୁ ଅନାଥାଶ୍ରମରେ ଛାଡ଼ିଦେବା - ପୁଷ୍ଟିହୀନତା - ଶିକ୍ଷାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା - ଘର କାମରେ ନିଯୋଜିତ କରିବା
ଶୈଶବ ଅବସ୍ଥା	<ul style="list-style-type: none"> - ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ଓ ଖାଦ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବା - ଲିଙ୍ଗ ଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବା - ବାଲ୍ୟ ବିବାହ - ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା - ଶିଶୁ ଝଲଣା - ଶିଶୁ ଶ୍ରମିକ - ପୁଷ୍ଟିହୀନତା - ଶିକ୍ଷାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା - ଘରକାମରେ ନିଯୋଜିତ କରିବା
କିଶୋରିବୟସ/ଗର୍ଭାବସ୍ଥା	<ul style="list-style-type: none"> - କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବଂ ଘରେ ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା - ଅଶ୍ଳୀଳ ଇଙ୍ଗିତ, ବଳାକାର, ଗାଳିଗୁଳଜ - ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ଗର୍ଭଧାରଣ - କୌଣସି ଆଡେ ଯିବାରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି - ଜବରଦସ୍ତ ବିବାହ କରାଇବା - ଝଲଣା - କମ୍ ସୁଯୋଗ ଦେବା - ପୁଷ୍ଟିହୀନତା - ବାଲ୍ୟ ବିବାହ - ଶିକ୍ଷାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା

<p>ପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ ଅବସ୍ଥା</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ଘରୋଇ ହିଂସା - ଛାଡ଼ପତ୍ର - ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା - ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଗର୍ଭ ନଷ୍ଟ କରିବା - ବିବାହ ପରେ ଧର୍ଷଣ - ଯୌତୁକ ଜନିତ ହତ୍ୟା - ପ୍ରତିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ସମ୍ମୋଗ - ଗର୍ଭନିରୋଧ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର - ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର - ପୁଷ୍ଟିହୀନତା - ଜମିଜମା ମାଲିକାନାରୁ ବହିଷ୍କାର - ଡାହାଣୀ ବୋଲି ପ୍ରତାରଣା / ହତ୍ୟା
<p>ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ଖାଦ୍ୟ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ - ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ଯୁକ୍ତ ହିଂସା - ବିଧବା ବୋଲି ପ୍ରତାରଣା - ପରିତ୍ୟକ୍ତା - ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଭାଗ ଓ ଅଧିକାର ନରହିବା - ପୁଷ୍ଟିହୀନତା - ଡାହାଣୀ ବୋଲି ପ୍ରତାରଣା / ହତ୍ୟା

ଗ : ଭୃଣ ଓ ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା (୧ ଘଣ୍ଟା)

* ଚାଲିମଦାତ୍ରୀ/ବାତା ପୋଷ୍ଟର-୨ କୁ ଦେଖାଇବେ ଏବଂ ପ୍ରଥମେ ଗର୍ଭାବସ୍ଥାରେ ହେଉଥିବା ହିଂସା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ । ତା’ପରେ ଶିଶୁ କନ୍ୟା ପାଖରେ ଦେଖାଦେଉଥିବା ଶାରୀରିକ ଓ ସାମାଜିକ ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରି ସରକାରଙ୍କର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ବୁଝାଇବେ ।

ଅବସ୍ଥା	ଭୃଣ ବା ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା	ଶିଶୁଟିର ବିକାଶ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା	ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ଭୃଣ ଓ ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥା (୦-୬ ବର୍ଷ)	ପୁଷ୍ଟିହୀନତା, ବିକଳାଙ୍ଗ, ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ, ଶିକ୍ଷା ତଥା ନ୍ୟୁନ ମାନସିକ ବିକାଶ ଯୋଗୁଁ ଘଟୁଥିବା କ୍ଷୟକ୍ଷତି, ଭୃଣ ଅବସ୍ଥାରେ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ, କନ୍ୟା ସତ୍ତାନ ହୋଇଥିଲେ ଗର୍ଭ ନଷ୍ଟ କରିବା, କନ୍ୟା ସତ୍ତାନକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବତାରେ ପାତର ଅନ୍ତର କରିବା, ଶିକ୍ଷା ଠାରୁ ବଞ୍ଚିତ ରଖିବା, ଯୌନଗତ ହିଂସା	<ul style="list-style-type: none"> ● ପରିପୁରକ ପୁଷ୍ଟି : ୬ ମାସରୁ ୬ ବର୍ଷର ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପରିପୁରକ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ● ପ୍ରତିଷେଧକ ବ୍ୟବସ୍ଥା : ଏହି ସେବାରେ ଜନ୍ମ ଠାରୁ ୧ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଷେଧକ ଟାକାମାପା- ମକ୍ଷା, ଡିପଥେରିଆ, ଲହରାକାଶ, ଚିଚାମସ୍, ପୋଲିଓ ବୁଦ୍ଧା ଓ ମିଳିମିଳା ଟାକା ଦିଆଯାଏ । ଅକ୍ଷୀରକଣା ନହେବା ପାଇଁ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଭିଟାମିନ୍-ଏ ଦିଆଯାଏ । ● ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା : ଜନ୍ମଠାରୁ ୬ ବର୍ଷର ସମସ୍ତ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ନିୟମିତ ବ୍ୟବଧାନରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଏ । ● ପରାମର୍ଶ ସେବା : ଯେଉଁ ଶିଶୁ ଯାକ ପୁଷ୍ଟିହୀନ କିମ୍ବା ହଠାତ୍ ଅତିରିକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିବେ ଏବଂ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଦୂରତ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର କିମ୍ବା ଜିଲ୍ଲା ଚିକିତ୍ସାଳୟକୁ ଉନ୍ନତ ଚିକିତ୍ସା ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ ପଠାଯାଏ । ● ପ୍ରାକ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା : ୩ ରୁ ୬ ବର୍ଷ ବୟସର ଶିଶୁମାନଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଗୀତ, ନାଟ, ଖେଳ, ଅଭିନୟ ଓ ଗଣ କଥନ ଜତ୍ୟାଦି ମାଧ୍ୟମରେ ଅଙ୍ଗନୂପତି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ । 	<ul style="list-style-type: none"> ● ଭୃଣର ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ରୋକିବା ପାଇଁ ପ୍ରାକ୍ ଗର୍ଭଧାରଣ ଓ ପ୍ରାକ୍ ପ୍ରସୂତି ନିଦାନ କୌଶଳ (ଲିଙ୍ଗ ଚୟନ ନିଷେଧ) ଅଧିନିୟମ ୧୯୯୪ ମସିହାରେ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି । ● ଏହି ଅଧିନିୟମ ଅନୁସାରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଏବଂ ସରକ୍ରିଭିକେନ୍, ସ୍ତରରେ ଉପ-ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଆପ୍ରୋସିଏଟ୍ ଅଥରିଟି ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ● ଯଦି କନ୍ୟା ଭୃଣ ହତ୍ୟା ପାଇଁ ବେଆଇନ ଭାବେ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ କୌଣସି ସୂଚନା ମିଳେ ତାହେଲେ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଅଫିସକୁ ଯୋଗାଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।

ପଠନପତ୍ର - ୧

ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ

ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ :

୦ - ୬ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହଜାର ପୁଅ ସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ଝିଅମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ କୁହାଯାଏ ।

୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ୯୫୩ ରୁ ୯୪୧ କୁ ହ୍ରାସ ପାଇଅଛି । ରାଜ୍ୟର ନୟାଗଡ଼, ଢେଙ୍କାନାଳ, ଅନୁଗୁଳ ଏବଂ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ଯଥାକ୍ରମେ ସର୍ବନିମ୍ନ ୮୫୫, ୮୭୭, ୮୮୯ ଏବଂ ୯୦୮ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ରହିଛି । (୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ)

ଓଡ଼ିଶାର ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ

(Registrar General of India, 2013)

ଜନଗଣନା ବର୍ଷ	ଓଡ଼ିଶା
୧୯୯୧	୯୬୭
୨୦୦୧	୯୫୩
୨୦୧୧	୯୪୧

ଜିଲ୍ଲା ଗୁଡ଼ିକର ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ

(୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ)

ଜିଲ୍ଲାର ନାମ	ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ	ଜିଲ୍ଲାର ନାମ	ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ
ନୟାଗଡ଼	୮୫୫	ବାଲେଶ୍ୱର	୯୪୩
ଢେଙ୍କାନାଳ	୮୭୭	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	୯୪୬
ଅନୁଗୁଳ	୮୮୯	ସୋନପୁର	୯୫୨
ଗଞ୍ଜାମ	୯୦୮	ବଲାଙ୍ଗିର	୯୫୫
କଟକ	୯୧୪	ବରଗଡ଼	୯୫୭
ଖୋର୍ଦ୍ଧା	୯୧୬	କଳାହାଣ୍ଡି	୯୫୭
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା	୯୨୬	ମୟୂରଭଞ୍ଜ	୯୬୦
ଯାଜପୁର	୯୨୬	କନ୍ଧମାଳ	୯୬୨

ଦେଓଗଡ଼	୯୨୭	ରାୟଗଡ଼ା	୯୨୫
ଜଗତସିଂହପୁର	୯୨୯	କେନ୍ଦୁଝର	୯୨୭
ପୁରୀ	୯୩୨	ଗଜପତି	୯୨୭
ସମ୍ବଲପୁର	୯୪୦	ବୌଦ୍ଧ	୯୨୮
ଭଦ୍ରକ	୯୪୨	କୋରାପୁଟ	୯୨୯
ଝାରସୁଗୁଡ଼ା	୯୪୩	ନୁଆପଡ଼ା	୯୮୧
ନବରଙ୍ଗପୁର	୯୯୮	ମାଲକାନଗିରି	୯୯୨

ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ହ୍ରାସ ହେବାର କାରଣ : ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ କୌଶଳର ଅପବ୍ୟବହାର ଖାଲି ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ନୁହେଁ, ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ସମାଜରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ନିମ୍ନ ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତି ଓ ରହିବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରା ସହିତ ଅଜ୍ଞାଅଜ୍ଞା ଭାବେ ଜଡ଼ିତ । ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ପାରିବାରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ପୁଅ ପ୍ରତି ଅଧିକ ପ୍ରାଧାନ୍ୟତା ଦେବା ଭଳି ସାମାଜିକ ରୀତିର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଏହି ଗୁରୁତ୍ୱ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଯୌତୁକ ପ୍ରଥା ଓ ଝିଅ ପରଗୋତ୍ରୀ ବା ପରଧନ ବୋଲି ଭାବିବା ଚିନ୍ତାଧାରା ଝିଅର ସ୍ଥିତିକୁ ପରିବାରରେ ଆହୁରି ନୀଚ କରାଇଥାଏ ଏବଂ ଝିଅକୁ ପରିବାରର ଏକ ବୋଝ ବୋଲି ଧରାଯାଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ସ୍ତରରେ ଗୋଟେ ପରିବାର ପାଇଁ ଝିଅ ଏତେ ଅଲୋଡ଼ା ହୋଇଯାଏ ଯେ ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ କରି ଗର୍ଭପାତ ମାଧ୍ୟମରେ ସଂସାରରେ ଜନ୍ମ ନେବାରୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ କରାଯାଏ ।

ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ହ୍ରାସର ପରିଣାମ : ଏହି ପ୍ରତିକୂଳ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ପ୍ରକୃତିର ସୁନ୍ଦର ସନ୍ତୁଳନ ଉପରେ କୁପ୍ରଭାବ ପକାଇବ ଏବଂ ସାମାଜିକ ନୈତିକତାକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବ । ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଏକ ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ଯେ ଝିଅ ସଂଖ୍ୟା କମ୍ ହୋଇଗଲେ ଝିଅମାନଙ୍କର ଚାହିଦା ବଢ଼ିବ କିନ୍ତୁ ଅପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସମାଜରେ ନାରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ଅକଥନୀୟ ଭାବରେ ବଢ଼ିଯିବ । ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ଭଳି କୁସୈଦ୍ଧ ପ୍ରଥା ଧର୍ଷଣ, ମହିଳା ଚଳାଣ, ଏକାଧିକ ପତି ଗ୍ରହଣ ଓ ମହିଳା ବିରୋଧରେ ହିଂସାକୁ ବହୁ ଭାବରେ ପ୍ରଶ୍ନୟ ଦେବ ।

ପଠନପତ୍ର - ୨

କନ୍ୟାଶିଶୁର ଅଧିକାର

କନ୍ୟାଶିଶୁମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଆମ ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ସମ୍ପଦ । ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଭାରତରେ କନ୍ୟାଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦିବସ ଚୟନ କରିଛୁ । ଏହା ହେଉଛି ଜାନୁଆରୀ ୨୪ ଯାହାକୁ ଆମେ କହୁଛେ କନ୍ୟାଶିଶୁ ଦିବସ ।

ଦେଶର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଲା କନ୍ୟାଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ

ଆତ୍ମ ସମ୍ମାନ ସହ ଜୀବନ ଧାରଣର ଅଧିକାର ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ କନ୍ୟା ଶିଶୁର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସମ୍ମାନଯୁକ୍ତ ଏକ ସୁଖପ୍ରଦ ଶୈଶବ ହେଉଛି ତାର ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର ଏବଂ ବିନା ଭେଦଭାବରେ ବଢ଼ିବା ହେଉଛି ଏହାର ଅନ୍ୟତମ ଅଂଶ ।

ଏସବୁ ଅଧିକାର ଭିତରେ ଅଛି -

- ୧) ଏକ ପରିବାର ପାଇବାର ଅଧିକାର
- ୨) ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ହିଂସାରୁ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାର
- ୩) ସୁସ୍ଥ ରହିବାର ଅଧିକାର
- ୪) ମତ ଦେବା ଓ ଗୁରୁତ୍ୱ ପାଇବାର ଅଧିକାର
- ୫) ବ୍ୟକ୍ତି ରୂପେ ବିକଶିତ ହେବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ପାଇବାର ଅଧିକାର

୧୯୮୯ ରେ ଜାତିସଂଘ କେବଳ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏକ ମାନବାଧିକାର ରୁକ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲା ଯାହା ଶିଶୁ ଅଧିକାର ଅଧିନିୟମ ରୂପେ ପରିଚିତ । ଏଥିରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ଲାଗି ଭାରତ ୧୯୯୨ ନଭେମ୍ବର ୧୧ରେ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲା । ନ୍ୟାୟିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଆଇନ ସହାୟତା ଓ ଉଚିତ୍ ନ୍ୟାୟ ପାଇବା ପାଇଁ ଶିଶୁ କନ୍ୟାର ଅଧିକାର ରହିଛି ।

ଭାରତରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଆଇନ୍ ଗୁଡ଼ିକ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ବିକାଶରେ ସହାୟକ ଅଟେ ।

- ୧) ମାଗଣା ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଆଇନ୍ ୨୦୦୯
- ୨) କୈଶୋର ନ୍ୟାୟ (ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା) ଆଇନ୍, ୨୦୧୫
- ୩) ଶିଶୁ ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ନିରାକରଣ ଆଇନ୍ ୨୦୧୨

କନ୍ୟାଶିଶୁର ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକରେ ବାଧା ହେଲେ କୌଣସି ଶିଶୁ ବା ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସଂସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକୁ ଟେଲିଫୋନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଯୋଗାଯୋଗ / ଅଭିଯୋଗ କରିପାରିବେ ।

- ୧) ରାଜ୍ୟ ଶିଶୁ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ଆୟୋଗ - ୦୬୭୪-୨୩୯୪୦୪୧
- ୨) ଜିଲ୍ଲାରେ କାମ କରୁଥିବା ଗଞ୍ଜଲୁ ଲାଇନ୍ - ୧୦୯୮
- ୩) ଜିଲ୍ଲା ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର (DCPU)
- ୪) ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ବିଭାଗ
- ୫) ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗଣଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ

ଆପଣ ଯଦି ଏଭଳି କୌଣସି କନ୍ୟା ଶିଶୁ ଅଧିକାର ଉଲଙ୍ଘନ ହେବା ଦେଖୁଛନ୍ତି ତେବେ ଆପଣ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଶିଶୁ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ଆୟୋଗଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରିପାରିବେ ।

ସୂଚନା ପାଇବା ଓ ଅଭିଯୋଗ ପଠାଇବାର ଠିକଣା

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଶିଶୁ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ଆୟୋଗ
କ୍ୱାର୍ଟର୍ ନଂ. ଏ-୧, ୟୁନିଟ୍-୫
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୧
ଇ-ମେଲ୍ : oscpcr2012@gmail.com

ଘ : କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ସମାଧାନ

(୧ ଘଣ୍ଟା)

* ତାଲିମଦାତ୍ରୀ/ଦାତା ପୋଷ୍ଟର-୩ ଓ ୪ ଚିତ୍ର ଦେଖାଇବେ ଏବଂ କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଘଟୁଥିବା ଶାରୀରିକ ଓ ସାମାଜିକ ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା, ସୁଯୋଗ ଏବଂ ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।

ଅବସ୍ଥା	କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା	କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥାରେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା	ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା
କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥା	ପୁଷ୍ଟିହୀନତା, ଶିକ୍ଷା ତଥା ନ୍ୟୁନ ମାନସିକ ବିକାଶ ଯୋଗୁଁ ଘଟୁଥିବା କ୍ଷୟକ୍ଷତି, ବାଲ୍ୟବିବାହ, ଘରୋଇ ହିଂସା, ଶିକ୍ଷାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବା, ଶିଶୁ ଝଲଣା, ସୈନିକତା ହିଂସା	<ul style="list-style-type: none"> ଆଇରନ୍ ଓ କୃମିନାଶକ ଔଷଧ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା <p>କିଶୋରୀ ଶକ୍ତି ଯୋଜନା : ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯାହା ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ।</p> <ul style="list-style-type: none"> କିଶୋରୀମାନଙ୍କର ବୃଦ୍ଧି ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଲିଙ୍ଗଭେଦ ଜନିତ ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥା ଓ ଅସୁବିଧାକୁ ଦୂର କରି ସେମାନଙ୍କୁ ସହାୟକ ହେବାଭଳି ପରିବେଶ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । <p>ସବଳା ଯୋଜନା</p> <p>କିଶୋରୀ ମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରାଇବା ଓ ନିଜର ବିକାଶ ପାଇଁ ସଚେତନ କରାଇବା ପାଇଁ ଅଙ୍ଗନୂର୍ତ୍ତୀ କେନ୍ଦ୍ରରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ଆଇ.ଏଫ.ଏ ବଚିକା ବିତରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଓ ପରାମର୍ଶ ସେବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା ଜୀବନ କୌଶଳ ଶିକ୍ଷା ଓ ଲୋକାଭିମୁଖୁ ସେବା ବିଷୟରେ ସଚେତନତା ଧନାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା (୧୬ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବାଳିକା ମାନଙ୍କୁ) 	<ul style="list-style-type: none"> ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ଏକ ସାମାଜିକ ବ୍ୟାଧି । ଏହାର କୁ-ପ୍ରଭାବ ବାଳିକା ଜର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ୧୮ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର ଝିଅ ଏବଂ ୨୧ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର ପୁଅଙ୍କର ବିବାହ ଆଇନତଃ ଅପରାଧ । ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଅଧିକାରୀ ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ନିରୋଧ ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି । ଘରୋଇ ହିଂସାର ଶିକାର ହେଉଥିଲେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଥିବା ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଯୋଗଯୋଗ କରିବେ ଶିଶୁ ଝଲଣା ରୋଜିକା ପାଇଁ ନିକଟତମ ଥାନା କିମ୍ବା ସମନ୍ୱିତ ମାନବ ଝଲଣା ପ୍ରତିରୋଧକ କେନ୍ଦ୍ର (IAHTU)କୁ ଯୋଗଯୋଗ କରିପାରିବେ । ସୈନିକତା ହିଂସାର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ (ସି.ଡବ୍ଲ୍ୟୁ.ସି) ବା ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରୀୟ ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା କମିଟିକୁ ଯୋଗାଯୋଗ କରିପାରିବେ ।

ପଠନପତ୍ର - ୩

ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା

- ଲିଙ୍ଗ ଚୟନ ଏକ କୁପ୍ରଥା ଯାହା ଦ୍ଵାରା ଗର୍ଭସ୍ଥ ଭୃଣର ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ କଲାପରେ କନ୍ୟାଭୃଣ ଥିଲେ ତାକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଏ । ଗର୍ଭ ନିରୂପଣ ପଦ୍ଧତିର ଅପବ୍ୟବହାରକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ପ୍ରାକ୍ ଗର୍ଭଧାରଣ ଓ ପ୍ରାକ୍ ପ୍ରସୂତି ନିଦାନ କୌଶଳ (ଲିଙ୍ଗ ଚୟନ ନିଷେଧ) ଅଧିନିୟମ ୧୯୯୪ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି ।
  - ଗର୍ଭ ସଂପର୍କୀତ ରୋଗ ନିରୂପଣ ବ୍ୟତିତ ଅଲ୍ଟ୍ରାସାଉଣ୍ଡରେ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ କରିବା ଆଇନତଃ ଦଣ୍ଡନୀୟ । ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ କରିବା ପରେ ଗର୍ଭପାତ କରିବା ମଧ୍ୟ ଆଇନତଃ ଦଣ୍ଡନୀୟ ।
  - ଦଣ୍ଡ - ୧୦,୦୦୦/- ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ଓ ୩ ବର୍ଷ ଜେଲ (ପ୍ରଥମ ଥର) ୧,୦୦,୦୦୦/- ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ଓ ୫ ବର୍ଷ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ ।
- ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ପ୍ରଥାକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ନିଷେଧ ଅଧିନିୟମ - ୨୦୦୬ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ୧୮ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସ ଝିଅ ଏବଂ ୨୧ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର ପୁଅଙ୍କର ବିବାହ ଆଇନତଃ ଅପରାଧ ।
- ଯଦି କୌଣସି ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ପାଆନ୍ତି ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଅଧିକାରୀଙ୍କ (ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ନିରୋଧ ଅଧିକାରୀ) ନଜରକୁ ଆଣନ୍ତୁ ।
- ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପାରିବାରିକ ହିଂସାରୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ପାରିବାରିକ ହିଂସା ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍ ୨୦୦୫ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧିନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।
  - ବିବାହିତ ମହିଳାଙ୍କ ସହ ବିଧବା ମହିଳା, ମା, ବିବାହିତ ବା ଅବିବାହିତ ଝିଅ, ଛୋଟ ପିଲା ଏବଂ ବିବାହ ସଦୃଶ ସମ୍ପର୍କରେ ରହିଥିବା ଯେକୌଣସି ମହିଳା ଏହି ଆଇନ୍ର ସୁବିଧା ନେଇ ପାରିବେ ।
  - ଏହି ଆଇନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ସୁରକ୍ଷା ଆଦେଶ, ବାସଗୃହ ଆଦେଶ, ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା, ଶିଶୁର ତତ୍ତ୍ଵାବଧାନ ଆଦେଶ ଏବଂ କ୍ଷତିପୂରଣ ଆଦେଶ ମିଳିପାରିବ ।
- ଯୌତୁକ ଦେବା ଓ ନେବା ଆଇନତଃ ଅପରାଧ । ଏହି ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଅତିକମ୍ରେ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଜେଲ ଓ ୧୫,୦୦୦ ଟଙ୍କାର ଜୋରିମାନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିନିୟମ ୨୦୧୦ ଅନୁସାରେ ସର୍ବତ୍ତ୍ଵିଜନାଲ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ଙ୍କୁ ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିକାରୀ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି ।
- କାମ ଧନ୍ଦା କିମ୍ବା ବିବାହ ନାମରେ ଯଦି ଝିଅ ଏବଂ ମହିଳା ମାନଙ୍କୁ ଚଳାଣ/ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରି ଅନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ କରାଯାଉଛି ନିକଟସ୍ଥ ଥାନା କିମ୍ବା ସମନ୍ୱିତ ମାନବ ଚଳାଣ ନିରୋଧ କେନ୍ଦ୍ର (IAHTU)କୁ ଯୋଗାଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।

ବାଳିକା ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା

(୧) ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କିଶୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ : ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି କିଶୋର ବାଳକ ଓ ବାଳିକା (ବୟସ ୧୦-୧୯ ବର୍ଷ) ମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିକାଶ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରତି ତିନିମାସରେ ଏକ କିଶୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଶିବିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସେକ୍ଟର ସ୍ତରରେ ଆୟୋଜନ କରାଯାଉଛି । ଏହି ଶିବିର ମାଧ୍ୟମରେ କିଶୋର ବାଳକ ଓ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ପରାମର୍ଶ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ।

(୨) ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ବାଲ୍ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ : ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ୦-୧୮ ବର୍ଷର ପିଲାମାନଙ୍କର ଥିବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ୟା ଚିହ୍ନଟ କରିବା (ଯଥା :- ବୟସ ତୁଳନାରେ ବିକାଶ ହେଉନଥିବା, ଶୁଣିବା ବା ଦେଖିବାରେ ଅସୁବିଧା ଏବଂ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ) ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବା । ନବଜାତ ଶିଶୁ, ପ୍ରାକ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ସ୍କୁଲ ଯାଉଥିବା ଏବଂ ଅଧାରୁ ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଥିବା ପିଲାମାନେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ଲକ୍ ସ୍ତରରେ ଗୋଟିଏ ମୋବାଇଲ୍ ମେଡିକାଲ ଟିମ୍‌କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ଦଳ ମାଧ୍ୟମରେ ଅସୁସ୍ଥ ପିଲାମାନଙ୍କର ଚିହ୍ନଟ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା ପ୍ରଦାନ ଓ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଏମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ମେଡିକାଲକୁ ପଠାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ।

(୩) ଶ୍ରଦ୍ଧା କ୍ଲିନିକ୍ : ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ୧୦-୧୯ ବର୍ଷର କିଶୋର ଓ କିଶୋରୀ ମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଏବଂ ବିପଦ ସଙ୍କୁଳ ଅବସ୍ଥାକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ପରାମର୍ଶ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବା । ଏହି କ୍ଲିନିକ୍ ସପ୍ତାହକୁ ଦୁଇ ଦିନ (ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋମବାର ଓ ଶୁକ୍ରବାର) ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର, ଉପଖଣ୍ଡ ତାଲୁକାଖାନା ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ ଖୋଲା ରହେ ।

(୪) ରତ୍ନସ୍ରାବ ଜନିତ ପରିଷ୍କାର ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା (Menstrual Hygiene) : ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରରେ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରରେ ଥିବା କିଶୋରୀମାନଙ୍କୁ ସାନିଟାରୀ ପ୍ୟାଡ୍ ଆଶାକର୍ମୀ ଓ ଅଙ୍ଗନୱାଡ଼ି କର୍ମୀଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ରତ୍ନସ୍ରାବ ସମୟରେ କିଶୋରୀ ମାନଙ୍କର ପରିଷ୍କାର ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ।

(୫) ଆଇରନ୍ ବଟିକା ବିତରଣ (IFA Supplement) : ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ଆଶାକର୍ମୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏବଂ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରରେ କିଶୋରୀମାନଙ୍କୁ ଆଇ.ଏଫ୍.ଏ ବଟିକା ବିତରଣ କରାଯାଉଅଛି ।

ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା

(୧) **କିଶୋରୀ ଶକ୍ତି ଯୋଜନା** : ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯାହା ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ୧୧ ରୁ ୧୮ ବର୍ଷର ସ୍କୁଲ ଯାଉଥିବା ଛାତ୍ରୀ ଏବଂ ଅଧାରୁ ପାଠ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଥିବା ବାଲିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି । କିଶୋରୀମାନଙ୍କର ବୃଦ୍ଧି ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଲିଙ୍ଗଭେଦ ଜନିତ ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥା ଓ ଅସୁବିଧାକୁ ଦୂର କରି ସେମାନଙ୍କୁ ସହାୟକ ହେବା ଭଳି ପରିବେଶ ଯୋଗାଇଦେବା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

(୨) **ସବଳା ଯୋଜନା** : କିଶୋରୀମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରାଇବା ଓ ବିକାଶ ପାଇଁ ସଚେତନ କରାଇବା ଏହି ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହା ପାଇଁ ଅଜ୍ଞାନତ୍ୱାତି କେନ୍ଦ୍ରରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଅଛି ।

- ଆଇ.ଏଫ୍.ଏ ବଟିକା ବିତରଣ
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଓ ପରାମର୍ଶ ସେବା
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା
- ଜୀବନ କୌଶଳ ଶିକ୍ଷା ଓ ଲୋକାଭିମୁଖୀ ସେବା ବିଷୟରେ ସଚେତନତା
- ଧର୍ମାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା (୧୬ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବାଲିକାମାନଙ୍କୁ)

(୩) **କିଶୋରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରକ୍ତହୀନତା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ (Adolescent Anaemia Control Programme)** : କିଶୋରୀମାନଙ୍କର ରକ୍ତହୀନତାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଇବା ପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ।

- ପ୍ରତ୍ୟେକ ସପ୍ତାହରେ ଆଇ.ଏଫ୍.ଏ ବଟିକା ବିତରଣ
- ପ୍ରତି ଛ ମାସରେ ଡିପ୍ଲୋମା ବଟିକା ଯୋଗାଇ ଦେବା
- ଖାଦ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା

(୪) **ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଯୋଜନା (ICDS)** : ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଯୋଜନାର ହିତାଧିକାରୀ ଓ ସେବା ସମୂହ

- (କ) ଜନ୍ମରୁ ୩ ବର୍ଷର ଶିଶୁ
- ପରିପୁରକ ପୁଷ୍ଟିସାଧନ
  - ବୃଦ୍ଧି ନିରୀକ୍ଷଣ
  - ପ୍ରତିଷେଧକ ବ୍ୟବସ୍ଥା
  - ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା
  - ପରାମର୍ଶ ସେବା

- (ଖ) ୩-୬ ବର୍ଷ ଶିଶୁ
- ଅଣ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରାକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା
  - ପରିପୁରକ ପୁଷ୍ଟି ସାଧନ
  - ବୃଦ୍ଧି ନିରୀକ୍ଷଣ
  - ପ୍ରତିଷେଧକ ବ୍ୟବସ୍ଥା
  - ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଓ ପରାମର୍ଶ ସେବା

- (ଗ) ଗର୍ଭବତୀ ଓ ପ୍ରସୂତି ମା'
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା
  - ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଧନୁଷ୍ଟକାର ଟୀକା

- (ଘ) ୧୫ରୁ ୪୫ ବର୍ଷର ମହିଳା
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା

- ପରିପୁରକ ପୃଷ୍ଠିସାଧନ
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୃଷ୍ଠି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା

(ଢ) କିଶୋରୀ ବାଳିକା (୧୧-୧୮ ବର୍ଷ)

- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୃଷ୍ଠି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା
- ଆଇରନ୍ ଓ କୃମିନାଶକ ଔଷଧ ଯୋଗାଣ
- ଗୃହ ଓ ପରିବାର ପରିଚାଳନା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଦକ୍ଷତା ତାଲିମ୍

(ଃ) **ସ୍ୱଧାର ଗୃହ** : ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପାଠିତା ମହିଳାଙ୍କୁ (୧୮ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ) ସ୍ୱଳ୍ପ ରହଣୀ ସହିତ ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର ଓ ଚିକିତ୍ସା ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବ । ଏହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ରହିଅଛି ।

(ଞ) **ଶିଶୁ ଯତ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ (CCI)** : ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା ଦରକାର କରୁଥିବା ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଶିଶୁ ଯତ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ରଖାଯାଇ ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା, ପୃଷ୍ଠି ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏଠାରେ ମୂଖ୍ୟତଃ ପିତୃ ମାତୃହୀନ ଶିଶୁ, ସମର୍ପିତ ଶିଶୁ, ଅବହେଳିତ ଶିଶୁ, ଶିଶୁ ଶ୍ରମିକ, ନିର୍ଯ୍ୟାତନାରେ ପୀଡିତ ଶିଶୁ, ଦୁର୍ବିପାକରେ ଶିକାର ହୋଇଥିବା ଶିଶୁ, ହଜିଯାଇଥିବା ଶିଶୁ, ଝଲାଇରୁ ଉଦ୍ଧାର ହୋଇଥିବା ଶିଶୁ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ରହିପାରିବେ ।

(ଟ) **ଝାନ ଷ୍ଟପ୍ ସେଣ୍ଟର (ସଖୀ)** : ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ଏବଂ ହିଂସା ପାଠିତା ମହିଳା ଏବଂ ବାଳିକା (୧୮ ବର୍ଷ ବୟସରୁ କମ୍) ମାନଙ୍କ ସମନ୍ୱିତ ସୁବିଧା ଓ ସହଯୋଗ ନିମନ୍ତେ :
 • ପୋଲିସ୍ ସହାୟତା • ଡାକ୍ତରୀ ସହାୟତା
 • ଆଇନଗତ ସହାୟତା • ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ସାମାଜିକ ପରାମର୍ଶ • ଆଶ୍ରୟ • ଅନ୍ୟ କକୌଣସି ସହାୟତା
 ଏଠାରେ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ ।

ଏହି କେନ୍ଦ୍ର ଭୁବନେଶ୍ୱରର କ୍ୟାମ୍ପିଟାଲ ହସ୍ପିଟାଲ ଠାରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଯୋଗାଯୋଗ : ୦୬୭୪ - ୨୩୯୭୭୦୩, +୯୧ ୯୦୭୮୦ ୭୭୧୦୦ ।

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗଣଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା

(୧) **ସାଇକେଲ ଯୋଜନା** : ସରକାରୀ ଓ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ହାଇସ୍କୁଲ, ସରକାରୀ ଓ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତ ସଂସ୍କୃତ ଟୋଲ ଏବଂ ମାଦ୍ରାସାରେ ପଢୁଥିବା ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଏହି ଯୋଜନାରେ ସାଇକେଲ କିଣିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥରାଶି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ।

(୨) **ପଠାଣିସାମନ୍ତ ଗଣିତ ପ୍ରତିଭା ବୃତ୍ତି ଯୋଜନା** : ସରକାରୀ ଓ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗଣିତରେ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା (୨୫ରୁ + ୨) ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ବୃତ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦେବା ଏହି ଯୋଜନାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

(୩) ଛାତ୍ରବୃତ୍ତି : ଓଡ଼ିଶାର କୃତିତ୍ୱ ସମ୍ପନ୍ନ ତଥା ଦରିଦ୍ର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଉଭୟ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଓ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ଛାତ୍ରବୃତ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ।

୧ - ନିମ୍ନ ଓ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ଯୋଗ୍ୟତା ବୃତ୍ତି

୨ - ନିମ୍ନ ଓ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ଯୋଗ୍ୟତା ତଥା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଭିତ୍ତିକ ଛାତ୍ର ବୃତ୍ତି

(୪) କସ୍ତୁରବା ଗାନ୍ଧୀ ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯୋଜନା :

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :

ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ଝିଅମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଏହି ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

- ଅସୁବିଧାରେ ଥିବା ଝିଅମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଇବା ।
- ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନରତ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ଯୋଗାଇବା ।
- ବାଳିକା ମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ଓ ସୁସ୍ଥ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।

ଏହି ଯୋଜନା ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି, ଜନଜାତି, ପଛୁଆ ବର୍ଗର ବାଳିକା, ଅଧାରୁ ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଥିବା ଏବଂ ସମସ୍ତ କିଶୋରୀ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଟେ ।

(୫) ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଯୋଜନା : ଏହି ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରଥମରୁ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ରନ୍ଧା ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଅଛି । ଏହି ଯୋଜନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧାରୁ ପାଠ ପଢୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥାନ ହାର ବଢ଼ାଇବା ସହିତ ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇଦେବା ।

ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଓ ପଛୁଆ ଶ୍ରେଣୀ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା

(୧) ପ୍ରାକ୍ ମାଟ୍ରିକ୍ ବୃତ୍ତି : ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ସରକାରୀ ତଥା ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ୬ଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ଠାରୁ ୧୦ମ ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଛୁଆ ବର୍ଗ ଓ ସାମାଜିକ ଶିକ୍ଷାଗତ ଅନଗ୍ରସର ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସୀମାରେଖା ତଳେ ଥିବା ପରିବାରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଏହି ବୃତ୍ତି ପାଇପାରିବେ ।

(୨) ମାଟ୍ରିକ୍ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଛାତ୍ରବୃତ୍ତି ଯୋଜନା : ଏହି ଯୋଜନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଓ ପଛୁଆ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେବା । ମାଟ୍ରିକ୍ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଧ୍ୟୟନରତ ସମସ୍ତ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି, ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ବର୍ଗର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଏହି ଯୋଜନାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

(୩) **ଛାତ୍ର ଓ ଛାତ୍ରୀ ନିବାସ** : ଅଧାରୁ ପାଠପଢ଼ା ଛାତ୍ରୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କମାଇବା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷା ଯୋଗାଇ ଦେବା ଏହି ଯୋଜନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଏହି ଯୋଜନାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

(୪) **ଓଡ଼ିଶା ବାଳିକା ବୃତ୍ତି ଯୋଜନା (Odisha Girls Incentive Programme)** : ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତିର ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ୯ମ ଓ ୧୦ମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉପସ୍ଥାନ ହାର ବଢ଼ାଇବା ଓ ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷା ଯୋଗାଇଦେବା ଏହି ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

(୫) **ଜୀବନ କୌଶଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ (Life Skill Programme)** : ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଛାତ୍ର ଓ ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ଓ ନିରାପତ୍ତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଇବା ଏହି ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହି ଯୋଜନାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି -

- ସୁରକ୍ଷା ଓ ନିରାପତ୍ତା
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା
- କିଶୋର ଓ କିଶୋରୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି
- ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବହାର
- ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ କୌଶଳ

(୬) **ଆବାସିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର୍ମୀ ନିଯୁକ୍ତି** : ଆବାସିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଚିହ୍ନଟ କରିବା ସହିତ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବା ଏହି ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଭିନ୍ନତା ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା

(୧) **ଭିନ୍ନତା ଭତ୍ତା** : ଏହି ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସୀମାରେଖା ତଳେ ଥିବା ୧୮ ରୁ ୭୯ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ଭିନ୍ନତା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମାସିକ ୩୦୦.୦୦ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ।

(୨) **ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧି ଜାତୀୟ ବିଧବା ଭତ୍ତା** : ଏହି ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ୪୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଧବା ମହିଳା ଓ ୪୦ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବି.ପି.ଏଲ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ମହିଳାଙ୍କୁ ମାସିକ ୩୦୦.୦୦ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ।

(୩) **କର୍ମରତ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଛାତ୍ରୀବାସ** : ଶାରୀରିକ ଅକ୍ଷମ କର୍ମରତ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ଛାତ୍ରୀବାସ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି ।

(୪) **ଶାରୀରିକ ବ୍ୟାୟାମ, ଶାରୀରିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଓ ତାଲିମ** : ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଯୋଜନାନୁସାରେ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟର ୮ କେନ୍ଦ୍ର (ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ଗଞ୍ଜାମ, ପୁଲଘାଣୀ, ଭବାନୀପାଟଣା, କୋରାପୁଟ, ନବରଙ୍ଗପୁର, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବାରିପଦା)ରୁ ସହାୟତା ଓ ଉପକରଣ ଆଦି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଏହା ବ୍ୟତିତ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅଧିଆନ ପାଇଁ ଏହି କେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକରୁ ଶାରୀରିକ ବ୍ୟାୟାମ, ଶାରୀରିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଓ ତାଲିମ ଆଦି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ମୁଦ୍‌ଗର ପାଦର ଚିକିତ୍ସା ରାଜ୍ୟର ତିନୋଟି ସ୍ଥାନରେ ଯଥା ରାଜ୍ୟ ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଜିଲ୍ଲା ମୁଖ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଳୟ, କୋରାପୁଟ ଏବଂ ଆଇଜିଏଚ୍, ରାଉରକେଲା ଠାରେ କରାଯାଉଅଛି ।

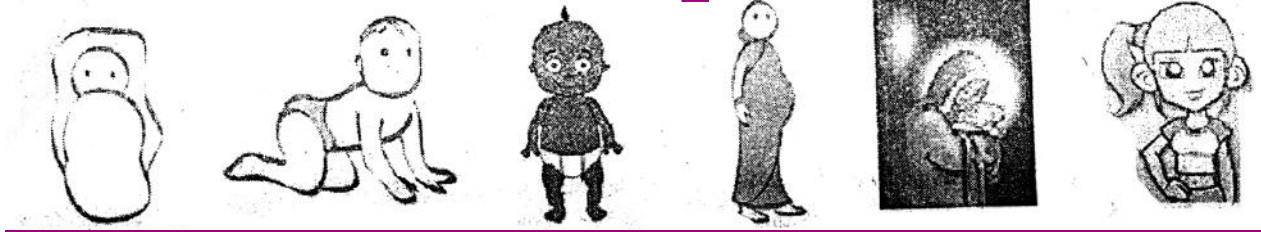
ଢ଼ : ଗଢ଼ି ଓ ପ୍ରଜନନ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା

(୩୦ ମିନିଟ୍)

* ଚାଲିମଦାତ୍ରୀମାନେ ପୋଷ୍ଟର-୪ ଦେଖାଇବେ ଏବଂ ଗଢ଼ିବସ୍ତା ଓ ପ୍ରଜନନ ଅବସ୍ଥାରେ ଘଟୁଥିବା ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ଜଣାଇବେ । ପୋଷ୍ଟର-୪ ଦେଖାଇ ଗଢ଼ି ଓ ପ୍ରଜନନ ଅବସ୍ଥାରେ ସରକାରଙ୍କ ଚରମରୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ବିଷୟରେ ଜଣାଇବେ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଘଟୁଥିବା ହିଂସା ଓ ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।

ଅବସ୍ଥା	ପ୍ରଜନନ ବା ଗଢ଼ିବସ୍ଥାରେ ସମସ୍ୟା	ସରକାରଙ୍କ ଚରମରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା	ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ଗଢ଼ି ଓ ପ୍ରଜନନ ଅବସ୍ଥା	<ul style="list-style-type: none"> ଚକ୍ରହୀନତା ପୁଷ୍ଟିହୀନତା ଘରୋଇ ହିଂସା, ଯୌତୁକ ଜନିତ ହିଂସା, ମହିଳା ଝଲଣ, ଜର୍ଯ୍ୟାଦି 	<ul style="list-style-type: none"> ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଗଢ଼ିବତୀ ମହିଳାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଚିରାନ୍ତସ୍ ଟୀକା ପରିପୁରକ ପୁଷ୍ଟିସାଧନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗଢ଼ିବତୀ ଓ ପ୍ରସୂତା ମାନଙ୍କୁ ପରାପୁରକ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ତ ଗଢ଼ିବତୀ ମାନଙ୍କୁ ଧନୁଷ୍ଟକାର ପ୍ରତିଷେଧକ ଟୀକା ଚକ୍ରହୀନତା ରୋକିବା ପାଇଁ ମା' ମାନଙ୍କୁ ଲୌହିସୂତା ବଟିକା ମମତା ଯୋଜନା ଜନନୀ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଜନା 	<ul style="list-style-type: none"> ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ କିଛିନା କିଛି ଘରୋଇ ହିଂସା ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ଘଟୁଛି । ଏହାକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଘରୋଇ ହିଂସା ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍ ୨୦୦୫ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଆଇନ୍ ବଳରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଛନ୍ତି ଯେକି ଘରୋଇ ହିଂସା ଜନିତ ଘଟଣାକୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ପାଖରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥାନ୍ତି । ଯୌତୁକ ଦେବା କିମ୍ବା ନେବା ଏକ ଅପରାଧ । ଯୌତୁକ ଦାବି କରିବା ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ ଅତିକମରେ ୬ ମାସରୁ ୨ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ୧୦,୦୦୦/- ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ଅଛି । ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ପାଇଁ ସର୍ବତ୍ତ୍ୱିକମ୍ ସ୍ତରରେ ସର୍ବତ୍ତ୍ୱିକନୀଳ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ମହିଳା ଝଲଣ - ରାଜ୍ୟରୁ ମହିଳା ଓ ବାଳିକା ମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ରାଜ୍ୟ ବାହାରକୁ ନିଆଯାଇ ଅନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୋଜିତ କରାଯାଉଛି । ଏହାକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ୩୭ ଗୋଟି ସମନ୍ୱିତ ମାନବ ଝଲଣ ନିରୋଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା (ଆଇ.ଏ.ଏଚ୍.ଟି.ୟୁ) କରାଯାଇଛି ।

ପଠନପତ୍ର-୫

ଗର୍ଭବତୀ / ପ୍ରସୂତୀ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ

ନବଜାତ ଶିଶୁ

- ନବଜାତ ଶିଶୁକୁ ଜନ୍ମର ଏକଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ମା'ସାର ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।
- ଶିଶୁକୁ ୬ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ମା'ସାର ଦିଅନ୍ତୁ ।
- ଶିଶୁ ଯେତେବେଳେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମା'ସାର ଦିଅନ୍ତୁ ।

୬ ମାସ ପରେ

- ଶିଶୁକୁ ଅର୍ଦ୍ଧ କଠିନ ଖାଦ୍ୟ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ, ମା'ସାର ସହିତ ଅନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ଦିଅନ୍ତୁ ।
- ସୁଜି, ପିଠା, କ୍ଷୀରି, ଆଳୁସିଝା, ଡାଲି, ରୁଟି, ଖେରୁଡ଼ି, ଜାଉ, ଭାତ ଇତ୍ୟାଦି ଚକଟି ନରମ ଭାବରେ ଦିଅନ୍ତୁ ।

୧ ବର୍ଷ ସମୟରେ

- ଖାଦ୍ୟରେ ତେଲ ବା ଘିଅ ଦିଅନ୍ତୁ ।
- ଘରର ସମସ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଦିଅନ୍ତୁ ।
- ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଖାଦ୍ୟ - ଭାତ, ରୁଟି, ଡାଲି, ପନିପରିବା, ଶାଗ, ଦୁଧ, ଦହି, ମାଛ, ମାଂସ, ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଅସୁସ୍ଥ ଶିଶୁ

- ୬ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଲାକୁ ମା'ସାର ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ । ମା'ସାର ବେଶୀଥର ଖୁଆନ୍ତୁ ।
- ସହଜରେ ଗିଳିପାରୁଥିବା ନରମ ଓ ବହୁଳିଆ ଖାଦ୍ୟ ଦିଅନ୍ତୁ ।
- ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ବେଶୀ ଥର ଖୁଆନ୍ତୁ ।
- ପିଲାଟିକୁ ଭୁଲାଇ, ସେ ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ଭଲପାଏ ତାହା ଖୁଆନ୍ତୁ ।
- ପିଲା ରୋଗମୁକ୍ତ ହେବା ପରେ ଭିଟାମିନ୍ ଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଖୁଆନ୍ତୁ ।

ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳା

- ସୁଷ୍ମ ଆହାର ଖାଆନ୍ତୁ ଯେଉଁଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଖାଦ୍ୟସାର ଥିବ ।
- ଦିନକୁ ୪-୫ ଥର ଖାଆନ୍ତୁ । ସକାଳ ଜଳଖିଆ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଖାଆନ୍ତୁ ।
- ଭାତ, ରୁଟି, ଡାଲି, ଶାଗ ଓ ପନିପରିବା, ଦୁଧ, ଦହି ଇତ୍ୟାଦି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଖାଆନ୍ତୁ । ମାଛ, ମାଂସ ଓ ଅଣ୍ଡା ମଧ୍ୟ ଖାଦ୍ୟରେ ଖାଆନ୍ତୁ ।
- ଖାଦ୍ୟରେ ତେଲ ଘିଅ ଖାଆନ୍ତୁ ।
- ଆୟୋଡିନ୍ ଯୁକ୍ତ ଲୁଣ ଖାଆନ୍ତୁ ।
- ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର ପାଣି ପିଅନ୍ତୁ ।
- ଅଳ୍ପ ପରିମାଣରେ ଅଧିକ ଥର ଖାଆନ୍ତୁ ।
- ଅଙ୍ଗନଘାଟିରେ ମିଳୁଥିବା ଖାଦ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଖାଆନ୍ତୁ ।

ପ୍ରସୂତି ମହିଳା

- ପ୍ରସୂତି ପରେ ମହିଳାମାନେ ନିୟମିତ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ପୁଷିକର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।
- ମା' ନିଜ ଶିଶୁକୁ କ୍ଷୀର ଦେବାପାଇଁ ନିଜେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଖାଦ୍ୟ ଯଥା - ଭାତ, ଡାଲି, ତରକାରୀ, ଶାଗ, ପନିପରିବା, ମାଛ, ମାଂସ ଅଣ୍ଡା ଇତ୍ୟାଦି ଖାଇବା ଉଚିତ୍ ।
- ମା' ଆୟୋଡିନ୍ ଯୁକ୍ତ ଲୁଣ ଖାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ଅଧିକ ପାଣି ପିଇବା ଦରକାର ।
- ନିଜର ଓ ନିଜ ଶିଶୁର ଖାଦ୍ୟ / ପୁଷିକ ଅଭାବ ପୂରଣ ପାଇଁ ଉନ୍ନତମାନର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ଅଙ୍ଗନଘାଟି କେନ୍ଦ୍ରର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଦରକାର ।

କିଶୋରୀ ବାଳିକା

- କିଶୋରୀ ବାଳିକା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- ଏହି ସମୟରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଶକ୍ତି ଦାୟକ ଖାଦ୍ୟ, ଲୌହସାର ଓ ଭିଟାମିନ୍ ଖାଇବା ଦରକାର - ତେଲ, ଘିଅ, ଡାଲି, ଦୁଧ, କଲିଜା, ପାଟିଲା ଫଳ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଚ : ପ୍ରାସ୍ତ ବନ୍ଧସ ଅବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା

(୧୫ ମିନିଟ୍)

* ତାଲିମଦାତ୍ରୀ/ଦାତା ପୋଷ୍ଟର ୫ ଦେଖାଇଲେ ଏବଂ ପ୍ରାସ୍ତ ବନ୍ଧସରେ ହେଉଥିବା ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁଯୋଗ ବିଷୟରେ ଜଣାଇବେ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଘଟୁଥିବା ହିଂସା ଓ ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ବୁଝାଇବେ ।

ଅବସ୍ଥା	ପ୍ରାସ୍ତ ବନ୍ଧସରେ ସମସ୍ୟା	ପ୍ରାସ୍ତ ବନ୍ଧସଙ୍କ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା	ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ପ୍ରାସ୍ତ ବନ୍ଧସ ଅବସ୍ଥା	<ul style="list-style-type: none"> ● ପୁଷ୍ଟିହୀନତା ● କାମର ଅଭାବ ● ଘର ତିନି ଜଣ ମାଲିକାନାର ଅଭାବ ● ଶ୍ରମିକର ଅଧିକାର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ● ଘରୋଇ ହିଂସା ● ଛାତପତ୍ର ● ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ● ଡାହାଣୀ ହତ୍ୟା 	<ul style="list-style-type: none"> ● MGNREGS ଯୋଜନା ● ବସୁନ୍ଧରା ଯୋଜନା ● କୋଠାବାଡ଼ି ଓ ନିର୍ମାଣ ଶ୍ରମିକ ଭାବରେ ପଞ୍ଜିକରଣ ଏବଂ ସୁନାନ୍ତରଣ ହେବା ବେଳେ ପଞ୍ଜିକରଣ । ● ଶ୍ରମିକ ମଙ୍ଗଳ ବୋର୍ଡ଼ ● ସ୍ୱଧାର ଗୃହ ଏବଂ ଉତ୍ତମା (ନିରାଶ୍ରୟ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଆଶ୍ରୟ) ● ଓଡ଼ିଶା ଜୀବିକା ମିଶନ ଓ ମିଶନ ଶକ୍ତି ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ କରିଆରେ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ● କୃଷି ଜନିତ ସୁବିଧା 	<ul style="list-style-type: none"> ● ଜିଲ୍ଲା ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ (ଘରୋଇ ହିଂସା ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍, ୨୦୦୫ ଅଧିନରେ) ● ଓଡ଼ିଶା ଡାହାଣୀ ଚିହ୍ନଟ ଓ ନିର୍ବାରଣ ୨୦୧୩

ଛ : ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାର ସମସ୍ୟା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା

(୧୫ ମିନିଟ୍)

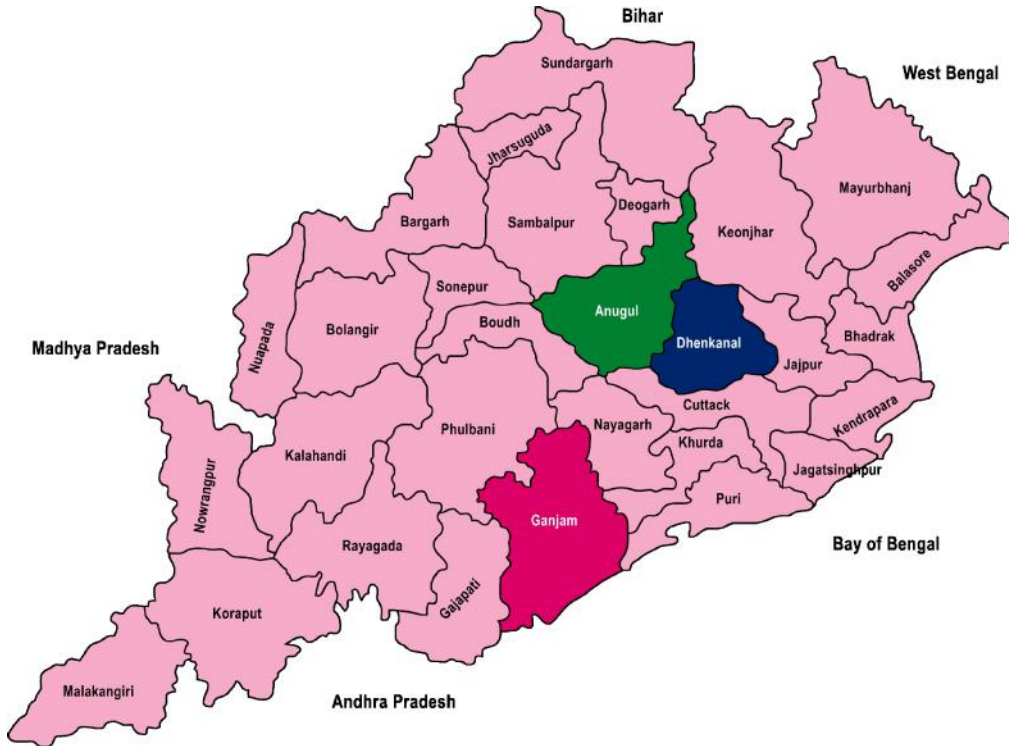
* ତାଲିମଦାତ୍ରୀ/ଦାତା ପୋଷ୍ଟର ୫ ଦେଖାଇଲେ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଘଟୁଥିବା ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଜଣାଇବେ ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଘଟୁଥିବା ହିଂସା ଓ ଥିବା ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ଜଣାଇବେ ।

ଅବସ୍ଥା	ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ହେଉଥିବା ସମସ୍ୟା	ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମିଳୁଥିବା ସୁବିଧା	ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା	<ul style="list-style-type: none"> ● ପୁଷ୍ଟିହୀନତା ● ଖାଇବାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକାର ● ବିଧବା ହିଂସା ● ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ଜନିତ ହିଂସା ● ପରିତ୍ୟକ୍ତା ● ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଅଧିକାର ନରହିବା ● ଡାହାଣୀ ହତ୍ୟା 	<ul style="list-style-type: none"> ● ୬୦ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୟସର ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ୩୦୦/- ଟଙ୍କାର ମାସିକ ଭତ୍ତା ● ୮୦ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୟସର ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ୫୦୦/- ଟଙ୍କାର ମାସିକ ଭତ୍ତା ● ବିଧବା ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ୩୦୦/- ଟଙ୍କାର ମାସିକ ଭତ୍ତା ● ଜରାଶ୍ରମ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ବାପା ମା' ଏବଂ ବନ୍ଧୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଓ କଲ୍ୟାଣ ଅଧିନିୟମ, ୨୦୦୭

ତାଲିମ ଦାତା ଓ ଦାତ୍ରୀ ସମସ୍ତ ଅଂଶଗ୍ରହଣକାରୀମାନଙ୍କୁ ବିଜୁ କନ୍ୟାରତ୍ନ ଯୋଜନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ ପ୍ରଣାଳୀ ସମ୍ପର୍କରେ ସୂଚନା ଦେବେ ।

ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଏହି ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବିଭାଗ ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ପରିଚଳନା ଏବଂ ପ୍ରଶାସନ ଏହାର ଦାୟିତ୍ୱ । ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସକ ଏହି ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଂସ୍ଥା । ଏହି ଯୋଜନାରେ ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ର (SRCW) ଯୋଜନା ପରିଚଳନା ଯୁନିଟ୍ (PMU) ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ।

ଏହି ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଭାଗ, ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସକ ଏବଂ ସର୍ବସାଧାରଣ ଓ ବେସରକାରୀ ସଂସ୍ଥାର ସହଭାଗିତା ମାଧ୍ୟମରେ ହାସଲ କରାଯିବ ।

ଭୌଗୋଳିକ ଅଞ୍ଚଳ

ଏହି ଯୋଜନା କେବଳ ଅନୁଗୁଳ, ଢେଙ୍କାନାଳ ଏବଂ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ ।

ତଦାରଖ ସୂଚକ (Monitorable Target)

୧. ଜନ୍ମ ସମୟରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ଅନୁପାତ ବଢ଼ାଇବା ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାରେ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ବଢ଼ାଇବା ।
୨. ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଭିତରେ ଶିଶୁଙ୍କ ଲିଙ୍ଗଗତ ଭେଦଭାବ ଦୂର କରିବା ଏବଂ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାର କମାଇବା ଏବଂ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଭିତରେ ହୋଇଥିବା କନ୍ୟା ଶିଶୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ସମୀକ୍ଷା କରିବା ।
୩. କନ୍ୟା ଶିଶୁଙ୍କ ପୁଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ବଢ଼େଇବା - ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶିଶୁଙ୍କ ସ୍ୱସ୍ଥ ଓଜନ ଏବଂ ରକ୍ତହୀନତା କମାଇବା ।
୪. ଜିଲ୍ଲାରେ ଥିବା ଅଲ୍ପସାଧକ କ୍ଲିନିକ୍ ଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଜୀକରଣ ନିଶ୍ଚିତ କରାଇବା ।
୫. ଅଙ୍ଗନୱାଡ଼ି କେନ୍ଦ୍ରରେ ସମସ୍ତ କନ୍ୟା ଶିଶୁଙ୍କୁ ପଞ୍ଜୀକରଣ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଇବା ।
୬. ପ୍ରାଥମିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସମସ୍ତ କନ୍ୟା ଶିଶୁଙ୍କ ପଞ୍ଜୀକରଣ ନିଶ୍ଚିତ କରାଇବା ।

୭. ଜିଲ୍ଲାରେ ସମସ୍ତ ସ୍କୁଲରେ ଔପାନୀୟ ନିମନ୍ତେ ପାଇଖାନା ଯୋଗାଇଦେବା ।
୮. ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ିଥିବା ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ନଜର ରଖିବା ଏବଂ ସ୍କୁଲରେ ନାମ ଲେଖାଇବା ।
୯. ସ୍କୁଲରେ ଔପାନୀୟ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରିବା ।
୧୦. କିଶୋରୀ ବାଳିକାଙ୍କୁ ଯୌନ ଓ ପ୍ରଜନନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ କରାଇବା ।
୧୧. ନିର୍ଦ୍ଦାରିତ ପ୍ରତିନିଧି / ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ତରର କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା / ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟା, ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀ, ଧାର୍ମିକ ନେତା, ସେବାୟତ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ମିଡ଼ିଆ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଘ, ବାଣିଜ୍ୟ / ଶିଳ୍ପ ସଂଘ, ଯୁବକ ଏବଂ କିଶୋର (ବାଳକ ଓ ବାଳିକା), ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ଡାକ୍ତର, ଧାଇଁ ଗୃହ (ନର୍ସିଂ ହୋମ୍) ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର, ଯୁବକ ଏବଂ ନୂଆ ବିବାହିତ ଦମ୍ପତି : ଗର୍ଭବତୀ ଏବଂ ପ୍ରସୂତୀ ମହିଳା, ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି, ଅଭିଭାବକ, ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ, ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଦକ୍ଷତା ଓ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।

ପଠନପତ୍ର - ୬

ବିଜୁ କନ୍ୟାରତ୍ନ - ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ଭୂମିକା

ବିଜୁ କନ୍ୟାରତ୍ନ

ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ କମିଯିବା ଆମ ରାଜ୍ୟର ଏକ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ । ୨୦୦୧ (ଜନଗଣନା) ହିସାବରେ ଶିଶୁଙ୍କ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ୧୯୯୧ ଜନଗଣନା ହିସାବରେ ୯୬୭ରୁ ୯୫୩କୁ କମିଯାଇଛି । ୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ହିସାବରେ ପୁଣି ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ ୯୪୧କୁ କମିଯାଇଛି । ଯଦିଓ ଜାତୀୟ ସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଥିତି ଭଲ ଅଛି, ରାଜ୍ୟର ନୟାଗଡ଼, ଢେଙ୍କାନାଳ, ଅନୁଗୁଳ ଏବଂ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୮୫୫, ୮୭୭, ୮୮୯ ଏବଂ ୯୦୮ ଶିଶୁଙ୍କ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ କମ୍ ରହିଛି ।

ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ରାଜ୍ୟରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ କମିଯିବା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ । ଯେଉଁ ଜିଲ୍ଲା ଗୁଡ଼ିକରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ କମ୍ ଅଛି ସେହି ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରତି ଅଧିକ ଯତ୍ନବାନ ଅଛନ୍ତି ।

ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ରାଜ୍ୟ ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ନୀତି, ୨୦୧୪ ମାଧ୍ୟମରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ସମାନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିବା, ଲିଙ୍ଗଗତ ପକ୍ଷପାତିତା ଦୂର କରିବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ମାଧ୍ୟମରେ କିଶୋରୀମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ତମ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ । କିଶୋରୀ ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କର ବିକାଶ ଏବଂ ସଶକ୍ତିକରଣ ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି ।

ଅଭିଯାନ ମାଧ୍ୟମରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଶିଶୁଙ୍କ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁପାତ କମିଯିବା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ କନ୍ୟା ଶିଶୁ ଜନ୍ମନେବା, ବଞ୍ଚିରହିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଂସ୍ଥାଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରାଯିବ ।

ବିଜୁ କନ୍ୟା ରତ୍ନ (ଆମ କନ୍ୟା ଆମ ରତ୍ନ) ନାମରେ ଏକ ନୂତନ ଯୋଜନା ରାଜ୍ୟର ଅନୁଗୁଳ, ଢେଙ୍କାନାଳ ଏବଂ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ୨୦୧୬-୧୭ ଠାରୁ ତିନି ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ୪ଟି ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରୁ ନୟାଗଡ଼ ବ୍ୟତୀତ ତିନୋଟି ଜିଲ୍ଲା ଯେଉଁଠାରେ କନ୍ୟା ଶିଶୁଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କମ୍ ସେହି ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଜୁ କନ୍ୟା ରତ୍ନ (ଆମ କନ୍ୟା ଆମ ରତ୍ନ) ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

କନ୍ୟା ଶିଶୁ ବଞ୍ଚିରହିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ସକ୍ଷମକାରୀ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ମାନ ବଜାୟ ରଖିବା ।

ଏହି ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ

- କ. ଲିଙ୍ଗଗତ ତାରତମ୍ୟ ଜନିତ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ରୋକିବା ।
- ଖ. କନ୍ୟା ସନ୍ତାନର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ପୁଷ୍ଟି, ନିରାପତ୍ତା ଏବଂ ବଞ୍ଚିରହିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ।
- ଗ. କନ୍ୟା ଶିଶୁମାନେ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବା ଏବଂ ସ୍କୁଲରେ ଉପସ୍ଥାନ ହାର ବଢ଼ାଇବା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ।

- ଘ. କନ୍ୟା ଶିଶୁର ଗୁରୁତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏବଂ ସମସ୍ତ ସେବା ପ୍ରଦାନକାରୀ ସଂସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।
- ଙ. କନ୍ୟାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ମତ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବା ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ସଫଳତାର ସହ ଏବଂ ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବା ।

ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗର ଭୂମିକା

- ଏହି ଯୋଜନାର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗର ଭୂମିକା ।
- ବିଭାଗ ଯୋଜନା ପରିଚଳନା ମ୍ୟୁନିଟ୍ (PMU) ମାଧ୍ୟମରେ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ନିମନ୍ତେ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା ବିଭାଗର ଭୂମିକା ।
- ବିଭାଗ ଯୋଜନାର ସ୍ଥିତି ବିବରଣୀ ବାଲିକା ଓ ମହିଳାଙ୍କ ଯତ୍ନ, ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ବିକାଶ ପାଇଁ ଥିବା ରାଜ୍ୟ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସକୁ ଅର୍ଦ୍ଧବାର୍ଷିକ ଭିତ୍ତିରେ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ର (ଏସ୍.ଆର୍.ସି.ଡବ୍ଲ୍ୟୁ)ର ଭୂମିକା

- ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଏବଂ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ନିମନ୍ତେ ବୈଷୟିକ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।
- ତଦାରଖ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ

- ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଏହି ଯୋଜନାର ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡ଼ିକୁ ସଫଳ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବେ, ଯାଞ୍ଚ ଏବଂ ତଦାରଖ/ପରିଦର୍ଶନ କରିବେ ।
- ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଯୋଜନା ଅନୁଯାୟୀ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସ୍ଥିତି/ପ୍ରଗତି ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ନିୟମିତ ସମୀକ୍ଷା କରିବେ ଏବଂ ପ୍ରଗତି ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।
- ଜିଲ୍ଲା ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ଏବଂ ବ୍ଲକ୍ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ଗଠନ ହେବା ନିଶ୍ଚିତ କରାଇବେ ।
- ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଜିଲ୍ଲା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଯୋଜନା ଏବଂ ତ୍ରେମାସିକ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ।
- ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଯୋଜନାର ସଫଳ ରୂପାୟନ ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବେ ।
- ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷରେ ଯୋଜନାର ସ୍ଥିତି ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରିବେ । ତା’ପର ବର୍ଷ ଜିଲ୍ଲାରେ ଯୋଜନାର ସ୍ଥିତି ଏବଂ ପ୍ରଭାବ ଜାଣିବା ପାଇଁ ବାର୍ଷିକ ଭିତ୍ତିରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ତଦାରଖ କରିବେ ।

ଜିଲ୍ଲା ସମାଜ ମଙ୍ଗଳ ଅଧିକାରୀ / ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଭୂମିକା

- ଜିଲ୍ଲା ସମାଜ ମଙ୍ଗଳ ଅଧିକାରୀ / ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଅଧିକାରୀ ଜିଲ୍ଲା ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ସମ୍ପର୍କରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପରିଚଳନା କରିବେ ।
- ଜିଲ୍ଲାର ତ୍ରେମାସିକ ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ।
- ବ୍ଲକ୍ ଗୁଡ଼ିକର ତ୍ରେମାସିକ ବିବରଣୀ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଏକତ୍ର କରିବେ ।
- ଯୋଜନାର ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ।

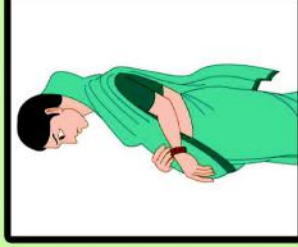
ବ୍ଲକ୍ ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଭୂମିକା (BDO)

- ବ୍ଲକ୍ ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀ ବ୍ଲକ୍ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସର ନିୟମିତ ତ୍ରେମାସିକ ବୈଠକ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ।
- ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ ଅଧିକତର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା (follow-up action) ନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ।
- ବ୍ଲକ୍ ଉନ୍ନୟନ ଅଧିକାରୀ ଯୋଜନାର ସଫଳ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା, ଯାଞ୍ଚ ଏବଂ ତଦାରଖ କରାଇବା ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାକୁ ତ୍ରେମାସିକ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ।
- ଯୋଜନାର ସଫଳ ରୂପାୟନ ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ।

୧

ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା

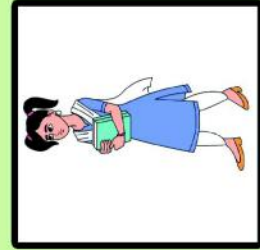
ଶର୍ତ୍ତାବସ୍ଥା

କାର୍ଯ୍ୟରତ
ଅବସ୍ଥା

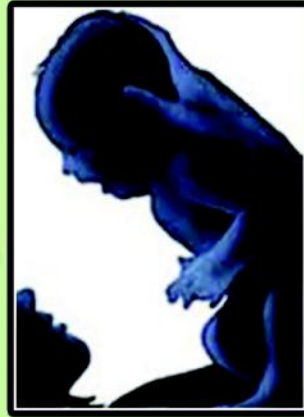
ମୋର
ଜୀବନ ଚକ୍ର

ବାଳ୍ୟାବସ୍ଥା

ଭୃଣାବସ୍ଥା

ଜନ୍ମ
ଅବସ୍ଥା

ମହିଳା ଓ ବାଳିକା ଜୀବନ ଚକ୍ର (ଭୃଣ ଅବସ୍ଥା, ଜନ୍ମିତ ଶିଶୁ ଓ ଶୈଶବ) ୯

ଭୃଣ-ଜନ୍ମିତ ଶିଶୁ

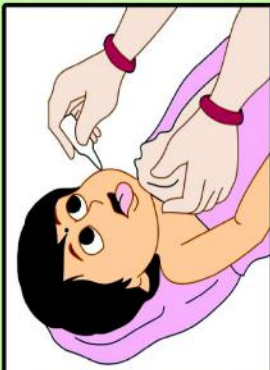

ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ଆଇନତଃ ଅପରାଧ ଏଭଳି ସମସ୍ୟା ନଜରକୁ ଆସିଲେ AWW ଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା

ଶୈଶବ

କନ୍ୟା ସନ୍ତାନକୁ ଖାଦ୍ୟରେ ବା ଝିଅ-ପୁଅରେ ପାତର ଅନ୍ତର କରିବା ନାହିଁ।

୬ ମାସରୁ ୬ ବର୍ଷର ଶିଶୁଙ୍କୁ ପରିପୂରକ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ସହିତ ପ୍ରତିଷେଧକ ଟୀକା ଓ ନିୟମିତ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରିବା।

କନ୍ୟା ଶିଶୁକୁ ଶିକ୍ଷାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା ନାହିଁ।

୩ ରୁ ୬ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ ପାଇଁ ଅଙ୍ଗାନୂପତି କେନ୍ଦ୍ରକୁ ପଠାଇବା।

ଶିଶୁ ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ଜାଣିବା। ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରୀୟ ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା କମିଟି ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା।

ମହିଳା ଓ ବାଳିକା ଜୀବନ ଚକ୍ର (କିଶୋରୀ ଓ ପ୍ରଜନନ ଅବସ୍ଥା) ୩

କିଶୋରୀ ଅବସ୍ଥା

୧୮ ବର୍ଷରୁ କମ ବୟସର ଝିଅଙ୍କ ବିବାହ ଆଇନତଃ ଅପରାଧ। ଯଦି କୌଣସି ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ନଜରକୁ ଆସେ ଅଙ୍ଗନୂତ୍ତି କର୍ମୀ ଓ ବିଜିପିଓଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା।

କିଶୋରୀମାନଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗନୂତ୍ତି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଆଇ.ଏଫ.ଏ ବଟିକା ବିତରଣ ସହିତ ନିୟମିତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରିବା।

କିଶୋରୀ ମାନଙ୍କୁ ଜୀବନ କୌଶଳ ଓ ଧନା ମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା।

ଶିଶୁ ଶ୍ରମିକ କିମ୍ବା ଚାଲାଣ ଯଦି ନଜରକୁ ଆସେ ତାହେଲେ ଅଙ୍ଗନୂତ୍ତି କର୍ମୀ ଓ ବିଜିପିଓଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା।

୧୯ ବର୍ଷରୁ କମ ବୟସରେ ଗର୍ଭବତୀ ହେବା ଉଚିତ ନା ଓ ଶିଶୁ ଜୀବନ ପ୍ରତି ବିପଦ। ଏଣୁ ଅଙ୍ଗନୂତ୍ତି ଓ ଆଶା ଦିଦିଙ୍କଠାରୁ ଉଚିତ ପରାମର୍ଶ ତଥା ମମତା ଦିବସରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିବା।

ଗର୍ଭାବସ୍ଥା ଓ ପ୍ରସୂତି ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପରିପୁରକ ଓ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ସହିତ ନିୟମିତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ଏବଂ ଟିକାକରଣ କରିବା।

ସମସ୍ତ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାଙ୍କୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା ସହିତ ଧନୁଷ୍ଟଙ୍କାର ଓ ରକ୍ତହୀନତା ରୋକିବା ପାଇଁ ଲୋହିସାର ବଟିକା ଗ୍ରହଣ କରିବା।

ସୌରୁକୁ ବା ଘରୋଇ ଜନିତ ହିଂସା ନଜରକୁ ଆସିଲେ ଜିଲ୍ଲା ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଜଣାଇବା।

ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁବିକାଶ ଯୋଜନାର ହିତାଧିକାରୀ ଓ ସେବା ସମୂହ ୪

ଜନ୍ମରୁ ୩ ବର୍ଷର ଶିଶୁ

- ପରିପୁରକ ପୁଷ୍ଟିସାଧନ
- ବୃଦ୍ଧି ନିରୀକ୍ଷଣ
- ପ୍ରତିକ୍ଷେପକ ବ୍ୟବସ୍ଥା
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା
- ପରାମର୍ଶ ସେବା

୩-୬ ବର୍ଷ ଶିଶୁ

- ଅଣ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରାକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା
- ପରିପୁରକ ପୁଷ୍ଟି ସାଧନ
- ବୃଦ୍ଧି ନିରୀକ୍ଷଣ
- ପ୍ରତିକ୍ଷେପକ ବ୍ୟବସ୍ଥା
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା
- ପରାମର୍ଶ ସେବା

ଗର୍ଭବତୀ ଓ ପ୍ରସୂତି ମା

- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା
- ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଧନୁଷ୍ଟଙ୍କାର ଚୀକା
- ପରିପୁରକ ପୁଷ୍ଟିସାଧନ
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ସମକ୍ଷୀୟ ଶିକ୍ଷା

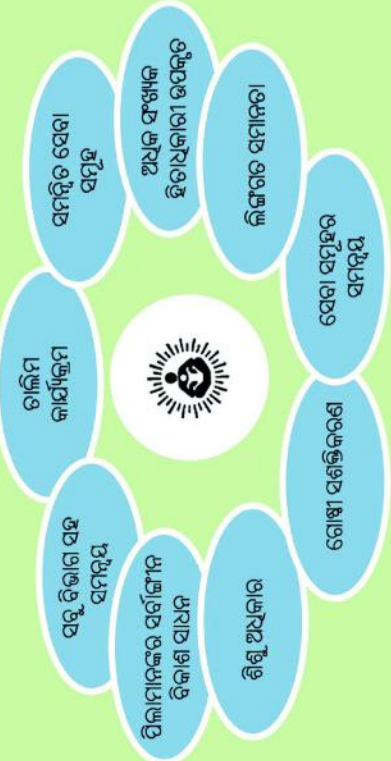
୧୫ ରୁ ୪୫ ବର୍ଷର ମହିଳା

- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ସମକ୍ଷୀୟ ଶିକ୍ଷା

କିଶୋରୀ ବାଳିକା (୧୧-୧୮)

- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି ସମକ୍ଷୀୟ ଶିକ୍ଷା
- ଆୟତନ ଓ କୃମି ନାଶକ ଔଷଧ ଯୋଗାଣ
- ଗୃହ ଓ ପରିବାର ପରିଚାଳନା ସମକ୍ଷୀୟ ଦକ୍ଷତା ତାଲିମ

ମହିଳା ଓ ବାଳିକା ଜୀବନ ଚକ୍ର (ମଧ୍ୟ ବୟସ୍କ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧା)

୫

ମଧ୍ୟ ବୟସ୍କ

MGNREGS ଯୋଜନାରେ କାମ ନ ମିଳିଲେ ସରପଞ୍ଚାଳ କିମ୍ବା SHG ଗ୍ରୁପ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଭିନ୍ନକିଛି ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା ।

କୋଠାଗଠି ଶ୍ରମିକ ଭାବେ ନାମ ପଞ୍ଜୀକରଣ କରି ବାମା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସରକାରୀ ସୁବିଧା ନେବା । କୃଷିକର୍ମୀ ହେବା ପାଇଁ ସମୟ ସମୟରେ ଚାଲିମ ନେବା । କାମ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିଲେ ସବିଶେଷ ଦିବସଗଣୀ ସହ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ବା ବିଭିନ୍ନକିଛି ନିକଟରେ ନାମ ପଞ୍ଜୀକରଣ କରାଇନେବା ।

ନିଜ ଜମିରେ ନିଜେ ବାଷ୍ପ କରି ପରିସାଧନ ଆୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବା । ବାଷ୍ପ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ କୃଷି ବିଭାଗର ପରାମର୍ଶ ନେବା । ସୁରକ୍ଷା ଦୁର୍ଘଟଣା ନିଜର ତଥା ପରାମର୍ଶ ବାମା କରାଇନେବା ।

ପାରିବାରିକ ଅତ୍ୟାଚାର ବା ଏଭଳି ସମସ୍ୟା ନଜରକୁ ଆସିଲେ ଜିଲ୍ଲା ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବା ।

AWW ଦିବିଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ ନେବା, ସୃଷ୍ଟିକର ଖାତ୍ୟ ଖାଇବା ଶକ୍ତିବାତୀ ମିଟିଂରେ ଆଲୋଚନା କରିବା, ତାଙ୍କୁ ଖାତ୍ୟାରେ ତାଙ୍କର କୃତ୍ୟ ଦେଖାଇ ସରକାରୀ ସେବା ନେବା ।

ସାମୂହିକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପଲ୍ଲି ସଭା ଓ ଗ୍ରାମରେ ଭାଗ ନେବା । ଜାତୀୟ ଖାତ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ସହ ୨୦୧୩ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ଖାତ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ସୂଚିକୃତ କରିବା

ବୃଦ୍ଧା

ବାସହାନା ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜରାଶ୍ରମରେ ସୁସ୍ଥ ଜୀବନ ବିଚେରଣା ସୁଯୋଗ ଅଛି ।

ଅସହାୟ ଓ ନିରାଶ୍ରୟ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଚରମରୁ ସୁଧାର ଗୃହ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଅଛି ।

ଦିଅଣା ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ୩୦୦ ଟଙ୍କା ଦିଅଣା ଭଣ୍ଡା ସରକାରଙ୍କ ଚରମରୁ ଦିଆଯାଉଛି ।

ମଧୁବାବୁ ପେନସନ ଯୋଜନାରେ ୬୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ବୟସ୍କଙ୍କ ପାଇଁ ୩୦୦୦ଟଙ୍କା ଓ ୮୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ବୟସ୍କଙ୍କ ପାଇଁ ୫୦୦ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ।

ଖାଉଣି ସୁରକ୍ଷା କାର୍ଡ, ବାୟୁ ବାମା କାର୍ଡ, ବ୍ୟାଙ୍କ ପାସ୍ ବୁକ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନଥି ସଜାଡି ସାଜାଡି ରଖିବା ।

ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ସମ୍ପାଦନା

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ର, ଓଡ଼ିଶା